

NEMZETI UJSÁG.

Alapító KULTSÁR ISTVÁN táblabíró, kiadja Özvegye.

Előfizetési díj félévre postán és helyben borítékkal 6 forint, boríték nélkül házhoz küldve 5 forint e. pénzben.

Megjelenik minden kedden, esütőtől kivétel nélkül pénteken és vasárnap egy év.

Előfizetheti minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségénél, Zöldkert utca 488. szám alatt földszint, a hivatalban.

Tisztán írott cikkeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek címzendők.

A Nemzeti Ujság 1845-dik évi folyamára az előfizetési díj postán és helyben házhoz hordással borítékkal félévre hat p.ft., boríték nélkül helyben öt p.ft.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Megtiszt. Politikai nyílt levelek. I. Törvényhatósági tudósítások. Zempléni (közgy. követszám, hatósági lev., adózók, lengyel zsidók. Vízszabályzó társaság gyűlése és vegyes közl.), Verőcei (közgy. követszám, és választás), Körösi (közgy. a horvát tanács, báni és hétszemélyes tábla, feliratok). Budapesti újdonságok.

Külföld. A külföld 1844ben. Franciaország. N. Britannia.

Társulatok és Intézetek.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Ó es. ap. kir. fősége Váczy Istvánt a győri kir. nemzeti iskola idősb tanítóját 48 évi fáradságos hű szolgálataért, szalagon függő arany középpendézzel fődíszíteni legkegyelmesebben méltóztatott.

Pest, jan. 8.

Politikai nyílt levelek egy ellenzéki barátomhoz. *)

I. Levél.

Kedves Barátom!

Tudod, hogy a N. Ujságot illető szerkesztőségi változás iránt közrebocsátott nyilatkozatomban érintem; miszerint nyílt politikai leveleimet Kossuth Lajos urhoz kívánám címzeni. Tudod azt is, hogy a tisztelt urnak, e tárgyban körül belől illy tartalmu levelet írtam: Pesten dec. 12. 1844. Tettes ur! A Nemzeti Ujságot illető programmat reményem olvasta: de ha talán a benne kifejtett politikai elvek egy vagy másikának, kegyed nézetitől/különbözése miatt azt végig nem olvasta volna is, annyit úgy vélem tud, vagy véletlenül hallott; hogy én is hasonló vállalatához nyultam, mint mellynek terén ön három s fél évig, egyoldalul ugyan tündöklő, de másról igenis súlyos eredménnyel működött.

Később lépek fel a politikai pályára; s tehát a sor, önt baráti jobbjáért kéni, rajtam van. Ezt tenni jogosítva vagyok, mert én kegyedet nem elragadtatásból s hévvalakulástól, hanem meggyőződésből tiszteltem; más részről pedig tisztelői sorában állani, érdemellenek vagy elégtelennek magamat teljességgel nem tartom.

Jól tudom, miszerint ön az én statuselvi hitemet, olly kissé fogja szeretni vagy elfogadni, mint én a kegyedét; nem is állhat tehát feladatomban önnek politikai elyarástása iránt kecsgetni magamat, mert ez, azonkivül is, a kor s kivívott helyzetek állandóvá tételének természet szerinti tájékozása, s kitagadhatlan higgadságainál fekszik, és kegyed szellemi alkalmasságából idővel önkénytelenül fog kifejlenni: de kegyednek lojalitása s igen sokak feletti elme-felsőbbségtől kérem is, követelem is, miszerint bár melly pályán találkozni, ön is azon elvet méltassék irántam viszonylag alkalmazni, mellynek — mint a mivelt s nemes vitalközös egyetlen gyakorolhatóságának — szemelíteti tartását én, nyílt s keveretlen kedéllyel ime megajánlom. Itt egyébiránt azt az elvet értvén; miszerint, két ellenvélemény mindig illedelmesen állhat meg egymás mellett, míg az azt pártolók s követők, ellenikben becsülve ön magokat, a személyeskedések s gyanúsítások tisztelytelen, szeplősített, és egyenes lelkű kedélyt éktelező aljasságihoz nem sülyednek.

Elég az: én felteszem; hogy kegyed előtt nem ismeretlen, miszerint politikai leveleimet én kegyedhez kívánom intézni. De jogosítva valék — tenni azt a választott modorban, kérdendi ön? s im kérdése alapos annyiból, mennyiben köztünk semmi személyes meghitt, vagy csak közelebb ismeretségi viszony sem létezik, mi akár kellemes, akár kellemetlen levelezésekre okot szolgáltatott vala; alaptalan azonban egy más oldalról: mert hogy

*) Politikai leveleink közül azokat, mellyek egyedül a körülményeket világosítják fel. mik közt életbe léptek, és csak bevezetésül szolgálnak az elkövetkezendő komolyabb tartalmuaknak felfogásához; — tudományos rovatunkban adni nem tartottuk czélszerűnek.

egy, kegyed politikai nézeteivel elvokon, stylistikai tekintetben pedig hason emelkedésű francia autoritás-salszóljak „Statusembernek s írónak élte a világ tulajdona“ — mi ha igaz; úgy önnel mindenki, s tehát én is jogosítva vagyok foglalkozni; ezt pedig annál inkább: mivel reményem, miszerint már csak az ethikai kötelességek egyszerű igényeinél fogva is, szives leszen kegyed rólam feltenni; hogy józanul, s okosan semmikép sem tartozhatik működésim közé, személyes kellemetlenséget okozni önnek, és általán fogva hibás téren fegyverkezni s küzdeni ott: hol egyedül politikai elyézetei megtámadása s taglalásából emelkedhetik tán némi eredmény, a haza jövője felett elvtévesztési rendeltenségek által idézett, és csillapodástól még ma is távolitva álló fuvalmak s hullámok esendesülésére.

Az irány, mellyet leveleimben követni szándoklom, nyíltan fekszik immár az előre bocsátottakban, s még inkább kiviláglik a jelentésből, mit tegnap tettem közre: ha tehát elkerülhetlennek nézem is belebocsátkozni ön politikai pályaműködéseinek határozott taglalásába; a hangulat mindazáltal leveleimben mindig ollyan lesz, mi semmi esetre nem maradand hátra azon kötelességtől, mellyel író, érdemmel koszorúzott pályaelene irányában tartozik. — Ki egyébiránt vagyok azon elismeréssel s becsüléssel, mellyel kitünő egyéniség iránt magamat vonatva érzem, kegyednek — köteles szolgálja L. S. Tekintetes Kossuth L. táblabíró urnak.

E levél mint látod nem vala ugyan szolgálilag hízogó, de reményem eléggé méltányos, elismerő és kiméző. Illyen volt a válaszis, mellyela mondott ur által megtiszteltettem, és mellyben ő nem vitatja ugyan egyenesen azt; hogy politieai leveleimet hozzája címezni jogom nincsen, de kérdésemet elkésettnek találja, és azt mondja: hogy mivel én programmat bocsátottam a közönséghez, és abban — állítólag — nyilvános ígéretet tettem, miszerint a kérdéses leveleket hozzája címzendem; mivel továbbá én olly véleményben vagyok, hogy erre jogom volt s van, „mert statusembernek s írónak élte a világ tulajdona“, e szerint a későbbi kérdésnek tárgya sincsen már, és tehát az, feleletet be nem fogadhat: mert, mit érne — ugymond — igent mondania arra, mit én megteendek, ha nemet mondanis, és mit érne tiltakoznia, hol tiltakozása már semmit sem nyomhatna.

Kossuth L. ur ennél tovább ki nem terjeszkedik; és én legalább azt vélem, miszerint igen helyesen számolt, midőn tovább ki nem terjeszkedik. Te azonban kedves barátom sokkal tovább mégy, s mintegy becsület-mentő lovagként szállas ki a sikra, K. L. ur elveinek védésére, és első tekintetre valóban ugylátszik, mintha jókora sullyal bírának a nehézségek, miket előmbé görditettél. De valamint hogy én egyrészlül K. Lajos urat szellemi oldalról annyira ismerem már régtül, hogy igen jól tudom, miszerint kétségkül ő az, ki az illy assistentiákra többek közt legkevésbé szorult; úgy más oldalról — nekem legalább úgy tetszik — Te, elősorolt okföld s okoskodó egybevetésid által a tisztelt ur jelen ügyének teljességgel rossz szolgálatot tettél. Lássuk azonban részletesen azon észrevételeidet, miket Te egy oldalról az ezuttal felül közölt és K. L. urhoz küldött megkereső iratom bizonyos tartalma felett, általában pedig, jelen vállalatom jog s czélszerűsége iránt felhozni jónak itéltél.

Azt, hogy így fellépni, azaz politikai nyílt leveleimet K. L. urhoz címezni teljes jogom van, Te sem veszed csak távolról is kétségbe; hanem átmentél levelem bentartalmának taglalására és jelesül azt mondd: miszerint nem akarod ugyan háborítani azon reményemet, hogy K. L. ur politikai elveinek változása, idővel önkénytelenül fog kifejlenni; mert: „az embernek hite az ő menyországa s mert legyen kinek kinek az ő hite szerint“: de azt állítod; hogy ezen reményem csak úgy fog valósulni, ha K. L. sem marad ment az emberi természet azon fátumától, melly

csak keveseket kimél meg, hogy t. i. az agg kor az itelő tehetséget meg szokta fogyasztani. Ha ez nem így volna — mondád — akkor szerinted akár Te magad, akár K. L. elvei soha sem változnának meg; mert érett férfikor higgadt meggyőződésének rendithetlen sziklán építvék. Te így már hinni szereted — hogy K. L. urral együtt hamarabb halsz meg, hogy sem mind kettőtök lelke eléggé elyengüljön — hogy a férfikor érett meggyőződését megtagadhatná, vagy benneteket annyira elbizakodottan hiúvá tenne, miszerint kebletek a jót, az igazat — bár honnan jöjjön is — befogadni képtelen legyen.

Kétkedel Te a felett, valljon jól számítottam-e, midőn a napi eseményeknek organumában, azokkal kívánok foglalkozni, miket egy hasonló ephemer organon repke-lapjain; egy ephemer egyéniség, évek előtt irogatott — és csaknem hajlandó vagy elhinni, hogy én tán csak azért jöttem e gondolatra, mivel tán akkoriban, midőn K. L. ur a P. H. t. szerkesztő, felhívta érzem magamat ellennézeteimet papirosra tenni, különben ugyan ki tartaná — mondod — érdemesnek egy hajdani hírlapnak rég eldobott lapjait keresztülforgatni, hogy az óságot ujság gyanánt vitassa. Azt vélted továbbá, hogy ezt tenni már annál fogva sem kelene, mert K. L. urnak organuma nincsen.

Elég loyális voltál egyébiránt kedves barátom, szerenesét kívánni nekem ujdun választott pályámhoz, mellyet — jól mondád — bizonyára olly tisztá s jó akarattal futandok meg, mint egykor saját irányában, hogy K. L. ur megfutott, nines ki kétkedni merjen. Kívánod Te, hogy kevesb tövissel találkozzam az örömtelen göröngyös pályán, mint K. L. ur találkozik, és gyér rózsáim közt feltaláljam azt is, mi a tisztelt urnak egyetlen volt, a meggyőződést t. i. hogy a közre nézve nem volt sikeretlen, nem eredménytelen a működés. A siker áldása azonban — mondod! — az istennél van: emberé a szándok, akarat, ügyeket.

Őszintén megvallom, hogy a Te im elősorolt elenyvetéseidet nem tartom olly természetűeknek, miszerint azok engemet oda határozhattak volna, hogy feltett szándokomról lemondva, még folyvást is jog s czélszerűnek ne tartanám, Politikai Leveleimet egyenesen a P. Hirlap hajdani érdemes szerkesztőjéhez címezni: de maga K. L. urnak felebb idézett figyelmeztetésében van egy körülmény, melly a gyengédség és a társalgási finomabb érzetnek oldaláról érdemel némi figyelmet; mivel a jogosság és czélszerűség szempontjából teljességgel nem bír.

Olvasd meg kedves barátom vigyázva programomnak e tárgyra vonatkozó sorait, és látni fogod, miszerint én ott általános kötelezést a közönség irányában magamra korán sem vállaltam, hanem egyencsen azt mondam: hogy lapjaim tudományos rovatát K. L. urhoz címzendő politikai levelekkel kívánám megkezdeni. Ezen kívánás már aztán természetesen másra vonatva nem volt mint azon fejleményre: melly K. L. ur felszólításának érdeméből lehetőké felmerülendhetne. Illy körülmények közt tehát — mellyek közt az általam felszólított urnak felebb idézett sorai csupán csak szenvedő irányt viselnek — a dolgot bővebben megfontolván, azt találtam; hogy én egyenesen a gyengédség s udvarias kimélet ellen vétkezném, ha K. L. urnak leveleimet akarja ellen felerőtteném. Én sokkal inkább becsülöm a tisztelt ur hangulát; hogy sem ezt tennem szabad volna. Nem maradott tehát más hátra, mint Téged kéni kedves barátom; fogadnád el politikai leveleimet Te, és minthogy bele egyező válaszdobban csak azt kötöd ki, miszerint bizonyos ideig meg ne neveztesél; előbb még sem hogy kérdéses leveleimet tulajdonképs tárgyilag megkezdénem, egyenesen csak azon figyelmeztetésid iránt kívánok a Nemzeti Ujság holnapi számában nyilatkozni; miket a mult december 26-rol hozzám küldött és kivonatában felül érintett leveledben a dolognak jelen állására vo-

natkozva irtál. Most Isten veled: ki egyébiránt szíves indulattal marad őszinte barátod L. S.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSÍTÁSOK.

Zemplénből. S.-A.-Ujhely, dec. 30. 1844. Évnegyedes közgyűléseink első alispánunk elnöklete alatt nov. 28-án nyitattának meg és e hó 16-án be is rekesztettek. Így tehát korszerűségeket vészték, midőn a N. Ujság levelezőjeül felszólítatám; mert közlé már a P. H. és talán a N. Ujság is; — mondám talán, mert hasztalan keresem e lapot a zempléni casino olvasó-teremének asztalán. — Mi okból nem tartá azt eddigelé? nem tudom; de hogy új évtől kezdve előfizetett — hallám! — En tehát tiszta szívemből boldog új évet kívánok neki, és üdvözlöm lelkem mélyéből mint a hajót, mely megvívva a vészes tenger hullámaival, ügyes kormány keze alatt hónapok partjain kikötni készül. — Bár késő, mégis adom e gyűlés vázlatát, mellyben érdemes követeink írás- és szóbeli jelentések megkezdé a vitatások harezát. Hallók egyrészt a RR., másrészt a FÖRR. hanyagsággal vádolni. A tény eléggé ismeretes az országban, — s ki azt éber figyelemmel kíséré, lehetlen volt fel nem botlania azon rakás akadályokban, mellyeket mind végig találni kellett. — Felhoztak a vádolt FÖRR. részéről „jobb keveset kivívni, mint sokat és hibásat — és néha azon is kell örülnünk, hogy semmit sem csinálunk“, mint az a börtönrendszernél áll, mire már is fizethetünk százezreket, holott már azon országokban, mellyekben e rendszer fenáll, hasztalanságát érezni kezdik. — Végre ott állapodánk meg, hogy sem egyik, sem másik rész — de országgyűlési szerkeztünk hibás; mi nagy lovagiasságot tanúsita szónok uraktól, kik is egy év lefolyta után újonnan tartandó országgyűlés végett felirást indítványozának ő felségéhez, — mi határozatba is ment. Ezen határozat jó lehet a maga nemében, csak hogy azután valahára a hozandó törvények megfelelőnek ezen roppant költségeknek, miket egy országgyűlés tartása megkíván. — Szepesmegye egy katonai kihágást tárgyazó körlevele higgadtabb kedéllyel vitattatott — és megyénk többségétől addig nem pártoltatik, míg a perben hozott ítélet felsőbbhelyről, hova az már terjesztetett, meg nem érkezik. — Hontmegye, egy ő felségéhez minden megye által intézendő alázatos folyamodás iránti felszólítása, hogy K. L. — t honunk koszorús journalistáját minél hamarabb egy újság-kiadási engedellel ellátni kegyeskednek — elesett, azon okból mert Hontmegye körleveléből nem tudni, folyamodott-e a kérdésben lévő érdemtelen egyén ez engedelemért? mi azért sem látszik valónak, mert azon us megye sem tartózkodásának sem születésének helye. — Szegény adózó népünket sem felejtünk — a ki árvek és az idő viszontagságai miatt ezidén természetnyektől megfosztva nem bírja a katonai élelmezést ellátni; sebes postán küldendő kérelem határozatott a nm. h. tartótanácshoz, hogy ezinséget más megye által pótolandó élelmezéssel orvosolni méltóztaték. — Ki nem tudja, hegyaljai lakosaink közül mi ostorai vidékünknek az ezrenkint Lengyelhonból bevándorló zsidók? És ki nem érezné azon már torkunkra forrt szükségét, ezen bevándorlásoknak gátot vetni? A már fenálló törvények nyomán meghagyott szolgabiráinknak kerületekkint a zsidókat öszveírni és bíráikat arra inteni, hogy minden helységben találkozó idegen zsidóért annak bírja bot-büntetés terhe alatt, felelős leend; azonkívül a becsipett egyén a bíró költségén hazájába honnan került visszaküldetik. Több apróbb tárgyak elintézése után a jegyzőkönyv meghitelesítetvén, törvényszékünk és gyűlésünk vége szakadt.

F. hó 18-án a víz-szabályozási társaság hg Prethenheim ő főmlsága elnöklete alatt tartá gyűlését. A választmány által benyújtott munkálatot — Beszédes mérnök ismeretes tervét és rajzait — örömmel szemléltük az asztalon*). Megyénk számosan öszvesereglett tagjait hő akarat, erély és buzgalom lelkesíté. Hiszen mi pro aris et focis, mi önfentartásunkért gyűltünk öszve. És csak egyetlenegy hang emelkedett Tamás-kint kétkedve: vajjon leend-e arányban az áldozat a nyereséggel**). Mire kir. személynök ő exca, ki

*) Ezen terv már egyszer visszaküldetett a h. tanács-tól, mivel egy rajz, mely a egésznek fölvilágosítására szolgált, nem tudni mi okból, a levéltárban pihent.

**) Beszédes jelenté, hogy 12.000 hold föld, mellyet jelenleg árvíz járt, a munka által haszonvéhetővé leend — minden holdtól 4 napszámot számít fel, de legyen bár 8—12, mi az, ha hozzá adjuk a szabad járást kelést és abból keletkezett kereskedésünk emelkedését, melly most megszűnt lenni? — „és csak a madár jár, mikint Bodrogközi embereink mondaní szokták, ha a víz kiönt.“

már több ízben kimerítőleg szólott a tárgyhoz, megjegyzé, hogy e dologban vagy cselekednünk kell, ha boldogulni akarunk, vagy rontsuk le juh-akláinkat, gazdasági épületeinket és éljünk halak és csikokból, mikint őseink élének. Az egész munka a h. tartótanács elbe terjesztetni határozatott és királyi személynök ő nagyméltósága egész befolyását ez ügynek szentelni igéré. Nem szívunk egyebet műpar-szivaroknál. Egy helybeli kereskedőnk kötelezé magát csak homi cikkeket árulni, ha őt biztosítani sziveskednénk egyedül tőle vásárolni szükséges cikkeiket — természetes ha azokat másutt olcsóbban nem kaphatánk. — Casinonk hírlapjait szaporitá, — ohajtánánk, bár könyvtárát is szaporitáná, mit a pénztár állapotja igen is megengedne. — F. h. 30-án és így ösztől óta ötödizben tűz ütött ki. Meglepő jelenet volt a hely színen állni és szemlélni, mint jöve komor tekintetű megyerabok által huzatva ünnepléses léptekkel a vizipuska, még pedig viz nélkül, úgy hogy kénytelenek valának a piezi kúthoz visszatérni, és innét fontolva a vész helyére sietni. Ezen operatio minden hirdelenkedés nélkül lassan ment véghez. A csintalanok! tudák ő, hogy a tűz nem fog tovább harapódzni — és azért igen helytelennek találám némelyek ez intézkedés ellen irányzott kifakadásait, hiszen lassan haladj, messze jutsz! — szk. —

Verőczeből. E s z é k, dec. 25. 1844. Folyó é. dec. 19. és következő napokban tartá megyénk Siskovich József főispán ur elnöklete alatt közgyűlését, ki is beszédében mindenekelőtt örömet nyilvánítá a felett, hogy ismét szerencséje van a megye összes RRit személyesen üdvözölhetni, — így az országgyűlésről hazatért követek jelenlétükön is különösen örvende; de leginkább azon, hogy e jelen közgyűlésen leend alkalma az országgyűlésen kidolgozott és ő felsége által szentesített törvényeket kihirdethetni sat. Ezután inté a KKat, hogy mint ő felsége hiv jobbágjai s alkotmányos honfiai fogadják e törvényeket s azoknak engedelmeskedjenek; — végre háláját nyilvánítá ő felsége, a nádor, az ország bírāja, a horvátországi bán, kanzellár s többek iránt. Ezekután fölkelvén az első országgyűlési követ hosszú beszédben megköszöné a RRnek benne s társába helyzett bizalmukat; és elősorolván az országgyűlés folyamát mind maga mind követársá tetteiről számot adott. Az első követ tovább fájalmát nyilvánítá a felett, hogy a RR. kárhözhatását voná magára, mivel az országgyűlésen magyarul szólott, ezt nem a diák nyelv elleni gyűlölségből tevő, hanem mivel diák nyelven tartott beszédét ki nem akarák hallgatni, így jobbnak tartá akármily nyelven szólani s valami hasznossal a haza oltárához járulni, mint hallgatva ott ülni. — Ezután a követek jelentése olvastatott fel és ezzel a mainapi gyűlés bevégeztetett, mi azonban 20 és 21-ken folytatott. Miután elhatározaták, hogy mind a főispán ő nsága, mind az első követ beszéde jegyzőkönyvbe iktattassék, a horvát, tót és dalmát országgyűlésre menendő követeket jelelé ki ő nsága s pedig: Delimanics Ferenczet és Mihalye vics Józsefet, kik a RR. általhangos „szivio“ által elfogadtattak. Utasításul adaték nekik, miszerint ez országgyűlésen kimondatott és ő felsége által kegyesen jóváhagyott elvekhez, ugy szinte a horvátok-kali szövetséghez szorosán ragaszkodjanak. (A. Z.)

Körösből, dec. 22. E hó 16. tartá megyénk Zidarieh János kir. tanácsos és első alispán ur elnöklete alatt utolsó évnegyedes közgyűlését. — Tanácskozás alá vétetek először is az orsz. választmány munkálata, mellyből főkérdésül tüzeték ki a már olly rég koptatott horvát és tót helytartótanács visszaállítási ügye. A közelgő tartományi gyűlésre készítendő utasítások kidolgozására kiküldött választmány javaslata, melly oda megy ki, hogy a legközelebb tartatandó tartományi gyűlésből a kérdéses ügyben ő Fölségéhez fölírás intéztessék, egyhangulag elfogadtatott, elhatározatván egyszersmind, megkérni ő felségét a magyar udvari kancellariánál Horvát és Tótország részére egy saját osztály fölállítását végett. — A báni táblának a hétszemélyes tábla suprematiája alóli fölmentése, valamint a beltörvénykezés rendezése iránti indítvány is — az összes törvényhozás útjára tartozván — nem fogadtaték el; ő felsége mindazáltal a tartományi gyűlésből megkértenedik abbéli törvényszerű rendelkezésre, miszerint a hétszemélyes tábla, a horvát táblától fölebbvitt perekben jövöre ne magyar nyelven hozzon ítéleteket. — Továbbá megkértenedik a bán ő exltja annak kieszközlésére, hogy a tartományi gyűlésre elegendő idő engedessék, miszerint a közügyek kellőleg megvitat-

tathassanak. — Ezenkül az ő fölsége elébe terjesztett számos föliratok közül kiemelendők: a) hogy a bel tanítói székekre eddig Pesten tartatni szokott esődület ezután a zágrábi academiában menjen végbe; b) hogy a horvát nyelven szerkesztett mellékírományok a törvényhatóságoktól lefordítás végett vissza ne küldetessenek; c) a horvát nyelv a bel tanodákban mint rendes tan adassék elő; d) a censori állomásokra Horvát és Tótországban kizárólag e nyelvekben jártas egyének alkalmaztassanak; e) a báni méltóság régi jogába állíttassék vissza; f) a zágrábi academiában orvos-, sebész- és bábászattani székek állíttassanak; g) tudós társaság alapítására legfelsőbb jóváhagyás kéretendik; sat. sat. Végre a nemzeti színház alapja, minthogy az irodalom még annyira kifejtve nincs, a tudós társaságra fordíttatandik. Ezután magán ügyekre lért a tanácskozás.

(A. Z.)

Budapesti újdonságok. Az ember valóban nem tudja fejét vakarja-e hosszúságában, kacagjon-e keserű kedvében, vagy számadásra vonja a legelsőt, kit előkap, ezen emberek közül, kik fővárosunkban csak ugy száguldoznak sebesen vágató lovakkal jámbor ember tagjai felett, mint némely vadász a jobbágy vetésein. De mi a vetés az élethöz, az ép tagokhoz képest?... Sajnálkozva mosolyogjuk a porost, ki bűnösöket itél keréktörsére; — nálunk az ártatlan töretek kerék által, gázoltatik el lovaktól, s ezt olly gyakran látjuk megtörténni, hogy a dolog szinte közszokássá vált már köztünk, s maholnap magunk is olly közönyösen tekintjük azt, mint maga az erélyes (!) rendőrség... Hol van dicsőséged, te Hortobágy, mellyre olly remegve indult egykor útnak a pesti ember? mióta sikaidról az élet-gyilkolók elpusztultak, fővárosunkba — a biztos asyilumba — vonták vissza magukat, s itt üzik bő fizetésért mesterségöket: bérkocsisok neve alatt... E bevezetés tán kissé hosszú; de ki tudná keble fellángoló haragját elfojtani, midőn annyi beszéd, figyelmeztetés, kérelem után, mik illelő helyekhez már intéztettek, még most is elgázolattásról kell beszélni? Mult vasárnap (3d.) a nagy hid utczában gázolt el ismét egy bérkocsis egy kis gyermeket, és sebesen tova robgatban majd nem második áldozatul sodort egy uri hölgyet kerekek alá, ki azonban szerencsésen megmenekült, csupán selyempöpenyét vesztvén el a csatában. A számos ember közt, kik ekkor az utczán jártak, volt egy rendőr is, ki elejente török nyugalommal nézte e dolgokat, s miután a bérkocsis, hogy meneküljön, lovai közé csapdosott, és messze nyargalt, úgy hogy a rendőr bizonyos lehetett, miszerint a megszökött utó nem érrendi, mozgásra erőteté kényelmes lábszárait, és szaladt a kocsi után, — hogy tanuja legyen talán, milly hősiég gázoland el nyargaltában akárki mást, ki utzába akad; — mert hiszen mit is tekintené az utczán járókat a budapesti bérkocsis, midőn büntetés (?) félelme üzi őt nyargalásra?... Ha falun, a durva rablót embertársa megtámadására unszolja vad lelke, röviden végez élete fölött a statarium; — Budapestben a bérkocsisok naponkint támadják meg gyilkosokul az ember életét, s ez emberek számára nem lehet statarium? Távul legyen! sőt a hatalmat, melly e bajokon segíthetne és még sem segít, nem átalják némely hírlapok „erélyes“nek gúnyolni! Mi legyen tehát a tétlen pangásnak neve? — A koldulgatás is azon dolgok közé tartozik, mellyeket fővárosunkból kipszuttatva képzel némely boldog: de csalatkozik. Budán a várba vezető feljárónál mindegyre szólítgatják az embert alamizsnáért; s Pesten sem szükség épen az alkonyatot bevárni, hogy pénzünk végett megszólíttassunk vagy megtámadtassunk. E részben különösen elmés gyakorlatot üz egy mintegy 14 éves leány többnyire a városi színház terén: üres puttont vesz hátára, hogy annál könnyebben gondoltassék munkával foglalkozónak, s menés közben egyszerre sirásra s jajgatásra fakad; ha kérdezik, kész a felelet: hogy a rá bízott pénzt elvesztette s most gazdájától remegtében nem mer haza menni. Könnyörülő szív eddig mindig akadt a csaló számára; ezek közt azonban legkönyörülőbb azon rendőri szolga, kinek a dolog tudtára adattott, s a csalárd leányt mégis szabadon bocsátá, hogy egy pár nap mulva más városrészben találkozassunk vele. — Éji s napi renden vannak a tél beálltával a lopások, rablások és utczai fosztogatások is. Vasárnap éjjel a nagypiaczon levő egyik házba betörték és tetemes rablást követtek el. Szintazon éjjel még merészebb betörés kísértetett meg az utvilág-utczában csaknem szemközti a megyeházzal; miből látjuk különös vigasztalásunkra, hogy e gaz czimborák vakmerényeik üzésére legkisebbé

sem tartják visszajeszítőnek azon helyeket, hol rendőrök és hajdúk virasztanak. A rablók az ablakrostélyt már leráspolyozták, az ablaktáblákat befestették, midőn az első emeletben lakó tisztas asszonyság a hosszas zajt megsokalván, a házmezt felköltötte. Azonban mikorra ez — maga is nagy zajjal — ajtót nyitott, a rablók elpusztultak. Csak egy nő csavargott a ház közelében (éji 2 s 3 óra közt), ki más nap reggel a városházra kísértetvén, vallatás alá vétetett. Kisült azonban, hogy a nő kóborlással, és a mi ezzel jár, keresi élelmét, becsületes keresetmódtul pedig csak nem lehet senkit eltüntetni, s így — ártatlannak ítéltetett! Vigasztalhatják magukat ezzel az ellant rablók is, mert hiszem ha más valahol lán tetten kapatnának, nem nyíltan áll-é előtök is az út, minden vad alul menekelni, miután ők is csak élelemkereset dolgában járnak el?

KÜLFÖLD.

Pest, januar 8.

A külföld 1844ben.

1844. szegény volt nagyszerű eseményekben s ezt a nemzetek, és országok politikai állása hozta magával, melyre egy futó pillanatot vetni nem tartjuk érdektelennek. A júliusi forradalom két nagy osztályba szakította Európát: országokba, melyek magukat ujonnan organisálják; s országokba, melyek ezen kétes próbálatnak előbb eredményét várják be, s figyelve lesik, miként fog az kiütni másoknál. Tekintsük meg közelebbről a két ellentétet, a melyek a napi eseményeknek, és nézeteknek színezetét adnak, s melyek az emberi kebelnek két kiürthetetlen óriás hatalmai: im egy oldalról a kegyelet az ószerű iránt; az édes csügges a történeti alkotmányon, mely hosszú idők sorának bimbóból fejlett ki, s sok akadályoknak dacára vídámán nőtt fel; a lángoló szeretet az ősi emlékekért; — más oldalról a szabadság utáni égő vágy, magasztos érzelmek táplálója; a feszült váradalom tágasb hatás-kör után; az előszeret minden új és ifju iránt; a socialis democratiának ábrándos álma. Azonban e két hatalom közül egyik se reménylje a másikat föl-emészthetni; egyes hódítások itt mit sem érnek, mert az országoknak benső fővárosa nem ostrommal bevehető földszáncok megett áll. Azon országok, melyek a politikai conservativ rendszert alkotják, egybegyűjtve, s harcra készen tartják erejüket; a rokonság és barátság mindig erősebb lánczaival fűzik egybe az egyetemes érdekeket; főgondjuk a belesend és kültekin-tély; készen várják az események változását, és ha az idő érettségében megkívánja, képesek az újításár hulláminak tartós gátot vetni. A kelet és észak-európai országok híg-gadnt s nagyban mint kicsinyben egyiránt — ha a jelenben nem is épen, de következményeiben bizonyára — boldogító nyugalma ellenében áll a nyugati országokban pezsgő — bár a lefolyt évben nem épen fenyegető jelenségekben feltünelgő — mozgalom. Az idők történetének nagy themája, mely 1789 óta a saját történettel bíró népek előtt nyilvánosan vitattatik, még sokáig nem lesz bevégezve; bár mint növekedék is a hozzá közelítő egyetemes részvét, mely a gondolko-zókban úgy, mint a munkásokban egyiránt mutatkozik.

Ezen általános szemle után térjünk át a részletekre, melyek úgy az európai, mint Európán kívüli országokban, mint közfigyelmet igénylők, a lefolyt 1844ik évben történtek: Portugáliában Costa-Cabral ministeriuma kormányon maradt, Bomfim csekély felkelése minden következmény nélkül porlott szét, s a sebesen növekedő stáshitel eszélyes kormányzást tanusit. — Spanyolországban a pronunciamentok ideje lejárt; Narvaez kormánya az 1837ki alkotmányt megkísérté monarchiailag átalakítani, s kísérlete várakozáson felüli teljeseedsbe ment; Prim és Zurbano fel akartak lázadni; az első ítélet következtében több évre száműzetett, s Zurbano hontalanul bolyong, miatt fia elvették; visszahatás és ellenlázadás Madridban napirenden van, s az elmék átlátva a vallásos célra szentelt javakon rablás általelkövetett tévedésüket, ismét a clerushoz fordulnak, s vissza kívánják adni, vagy kipótolni az elorzott javaknak legalább egy részét. — Franciaországot tekintve, csak azon tárgyakat emeljük ki, melyeknek emléke 1844hez van köve: a legitimisták belgrave-square-i sikertelen útja; Guizot csak nagy küzdéssel kivivott felirási vitája; az 1840ik october 29ki cabinet megerősítése, mely most ötödik évbe lép; Otaheiti és Marocco, két fő botránykönek útbóli félre mozdítása; Angliávali barátságos viszony, mely a windsori látogatással még inkább megerősítetett; az egyetem, és clerus közötti harc, megkezdve és felfüggesztve; s Thiers harisban a jesuiták ellen; im a tárgyak, melyek egy nagy nemzet politikai

életének egy évi emlékéhez kötvék. — Angliában leg-főbb jelenségü O'Connell statuspere, s az irány, melyet ez s a repeal mozgalom vett. Peel kormánya rendületlenül áll. Ellenborough Keletindióból vis-szahivatott, mivel kellenél többet hódított. A Pottinger-érti ovatiók tanusítják, miszerint Anglia külviszonyainak kormányzásában, a politikát kereskedési érdek mérlegeli. — Németországban semmi politikai érdekes nem történt; Németország békés nyugalmat, mit olly szívesen és türelmesen élvez, a socialistéri, elméleti, s műipari mozgalmakra használja, s ez úton törekszik valahára kivívni azon egységet harmincz esztendő békéje által, melyet harmincz esztendő háború olly sok darabokra szaggatott. Vámszövetség, vasut — mind inkább terjedtek, s némüleg kedvező sikerrel; s epedő reménnyel esüggnek Ausztrián és Hannoverán, ezt szövetségüköz kapcsolni ohajtok. — Svédország elveszté nagy királyát, János Károlyt, ez utolsó élő hadvezért, a lipsei határozó nagy csatából. — Dániában az ugynevezett felségi okirat, s királytörvény (1660. és 1665.) erejüket elvesztették; nyelvbeli vetélkedés, s bizonytalan trónörökösödési jog, a belnyugalmat kitöréssel fenyegetik. — Oroszország változó eredménnyel folytatja hódítási háborúját a cserkeszek ellen, s műipart igyekszik teremteni országában. — Olaszország csendes; a calabriai felkelési kísérlet elnyomatott. XVIk Gergely pápa életének 80ik papságának 15ik évbe lép; állhatatosan és higgadt nyugalommal örködik az anyai oldalról megáradott catholicismus érdekében. — Sveiczban a jesusiták örve alatt, a socialismusi ábrándoktól izgatott anarchicus párt a békét minduntalan háborgatja s a békére se merről sem mosolyg kedvező csil-lagzat. — Görögország, melynek erős királyságra volna szüksége, betegeskedik, a diyatos képviseleti rendszer látható, és láthatatlan hiányai alatt. — Az eseménység nagy óra, mely amár régtől roskadozó portát örökre bezárja, mindinkább közeledik; most azonban még — bármily nyikorogva is — rozsdás sarkában forog. — A mi az általános politikát illeti, az 1844ik évi július 13ki egyezkedés idejétől, a midőn Franciaország is ismét visszaesatlá magát az európai nagy hatalmak concertjéhez, az 1830-diki ideiglenesség egész minőségében háborítlanul maradt; vagyis más szavakkal a világbéke felett öt nagy hatalom, vagyis ezeknek külügykormányzói örködnek: Metternich, Bü-low, Nesselrode, Guizot, és Aberdeen, olly diplomaticai pentarchiát képeznek, mely minden bomlástól meg-óvja a világrészek gépezetét. — Amerikára fordítva pillanatilakat, a democratiai győzötül szemléljük az egyesült státusokban; Polk az egyesület elnöke lesz; az oregoni határkérdés, és a texasi ügy, terhes kelle-metlen kinézésekkel. — Azsiáról csak annyit mondhatunk, miszerint a keletindiai társulat pénzügyi állá-sa, miután az afghanistani, scindei, gyaliori és chi-nai hadköltések leróva vannak, s inylő állapotából mindinkább epülni kezd, s az országnak 300 millió lélek közötti kereskedése Hardinge kormányzása alatt kedvező jövőnek, és terjedelemnek néz elébe.

Franciaország. Paris, dec. 28. A hirlapok különböző nézeteit a trónbeszéd felett nem lesz érdektelen tovább vizsgálunk. A „Globe” magáról a trónbeszédről keveset szól (valószínűleg szerénységéből, mivel az Guizotól e lap pártfogójától van), ellenben egy trónbeszédet közöl, mely úgy hangzik, mintha Thiers lenne a minister. A jelentő eltérő mondatok nagyon kedvezők Thiersre nézve. Maroccot illetőleg az mondatik: „Fájdalom a béke nem következék olly gyorsan mint a győzelem. Tangert és Mogadort elfoglalánk, de a szent háboru egész Maroccoban ellenünk élesztetett; a hadügyminister 50 ezer embert és 50 millió fr. fog kivívni, hogy ottani helyzetünket biztosít-hassa. Most Algirt és Maroccot kell meghódítanunk.” A tabitii kérdésre vonatkozólag mondatik: „Angliávali viszonyaink e vizállandóság következtében megszüntek. A had még nem izentetett meg, mi azonban valószínűleg megtörténendik. Azért mindenkor készen kell len-nünk. A szükséges öszvegeket majd követelni fogják, hogy mind a száraz mind a tengeri hatalmat hadilábra állíthassák.” Tovább: „A külhatalmakkal viszonyaim kölcsönös bizodalmatlanság által, s hadi készülleteink folytatában meggyengültek. Az összekelési terv meg-semmisült. Karolina hercegnő a követelőnek nyuj-tandja kezét. 300 millió kölcsön vétetett fel, hogy jelen állásunk követelése kielégítenessenek, — sajnálkozás-sal kell kijelentnem, hogy a körülmények miatt csak 79 fokra határozathatott meg. A bevételi s kiadási suly-egyen, melyhez már kevesebb közeledünk, annak kö-vetkeztében ismét megzavartatott, s így a hiány szük-ségképp növekedni fog.” (Láthatni, miszerint a „Globe” nagyon is jól tudja, hogy a jelenleg Franciaországban uralgó polgárság szíve az erszényben dobog). A vége így hangzik: „En és fiaim képesek vagyunk seregeink élén meghalni. Pótolja önk jöletének biztos veszte-ségét a dicsőség, és szabadságuk lehető veszteése el-len biztosítsa.” Egy szóval — így végzi a Globe — az

oct. 29ki cabinet semmi lármát és sok jót, a mart. 1i nagy lármát és sok roszt okozta. Lapszemlénket rövid és az „Univers” következő czélszerű megjegyzésével zárjuk be: A mai szokott ünnepélylyel tartott trónbeszéd, mint rendszerint, nagyon csekély anyagot szolgáltat a hirlapok fejtegetéseire, melyek e felett panasz-kodni fognak s nem leend igazságuk. Az alkotmányos rendszer ez okiratokat tökéletes jelentéktelenségre kár-hoztatja. Mindenki tudható, hogy a ministerium, a király szája által magamagának a maroccai ügy szeren-csés kimeneteléhez, Angliávali egyetértésünk fönmá-radásához, a bevétel és kiadási sulyegyenhez s végre áldott, békés s szabad honunk állandóan növekedő jólé-téhez szerencsét kívánand; még azt is tudák, hogy vé-gül bókot tesznek — vagy ha úgy tetszik — haláju-kat fejezendik ki a gondviselés iránt. Hogy a szokott programmban semmi változás ne történjék, és a kép meg ne homályittassék, a ministerium ovakodott ama veszedelmes Tahiti nevet kimondani. A maroccai ügy be-vezésénél semmit sem mondani, kénytelenségből nevezetes szóvirág használtatott: A béke ép olly gyorsan vivatott ki, mint a győzelem. Még határozottabban fe-jezé ki magát, ha mondotta volna: a béke hamarabb vivatott ki, mint a győzelem; minek kettős követke-zése lön, t. i. bizonytalan béke, s gyümölestelen győ-zelem. Mi a bevétel és kiadás közti sulyegyenlet ille-ti, tudhatni, hogy e sulyegyen a hiány jelenlétét soha ki nem zárja, sem annak növekedését nem gátolja; — kö-vetkezőleg a zsidók soha se rettegjenek, új kölcsön-föl-vételkor hozzájuk folyamodnak, s ki ne lehetne elé-gült, ha a zsidók azok. A jölet növekedése egyenlőn áll a sulyegyenel; a szegények száma szinte szapo-rodik, de mit gondolnak ezzel, hiszen ők semmi in-dítványval nem járulnak a felirathoz, mely ugyan e hangon válaszoland. Mi végre a szabadságot illeti, meg kell vallani, hogy az sem az egyetem sem tanárai s lapjai részéről nem hiányzik, s általában mindenki, ki a legszentebbet és tiszteletre méltóbbat mi a földön van megtámadni, gyalázni s rágalmazni akarja — és ez a politikai szabadság — tökéletesen teheti. Lelkismeret-szabadság e virágzó státusban nem létezik, a család-atyák megvetett felszólalásai, a kathol. sajtó elleni perék, a papi rend fenyegetett jogai, birtokuk vesze-delmeztetése, sőt saját főállásuk is, nagy hiányt ké-peznek az alkotmányos szabadság öszvegeiben. De ez mit sem tesz, hiszen az egyetem emberei, a szellemi kincsek e zsidói ép olly elégteltek, mint a börze-zsidók.

A „National” az országgyűlésnek következő jós-latot tesz: „A trónbeszéd hideg fogadtatása s a cse-kély szótöbbség mi által Sauzet győze, azt mutat-ják, hogy a kamra ép az, mi mult évben vala. Sajat-jágos kisebbség nem létezik, azért az országgyűlés cse-kély fontosságu leend; hol a ministerium némelykor kevesse megveretendik, és az ellenzék mindig esalattat-va leend azon eszme által, miszerint öt nehány enged-vény többséggé alakíthatná. Guizot még megmaradand. Azt nem szeretnénk, ha ő a jelen kormányzás alkalmá-val haszonnal kipótoltathatnék. Azonban mivel kárho-ztatva vagyunk öt még egy ideig megszenvedni, így Guizot még alkalmash mint egy másik, és mi nem vonakod-nánk jeletjei akármelyike által az elnöki széket elfog-lalva látni, csak azért mivel Sauzet a legunalmasabb és legnehezekebb minden halandók közt, kik valaha esengetyüt huzának.

Rennesben, Nancy, Dijon, Lyon, Elzász, Lothringa és Normandiában folyamodások fognak benyújtatni a kamrához az oktatás- s lelksimeretszabadság ügyében, melyek közt kiválólag a caeni remeknek mondatik. An-nak idejében tudatni fogjuk a közönséggel.

Britannia. London, dec. 26. Az entente cordiale (őszinte értelem) fontartása a konyhai dol-gokra vonatkozólag is, e két nagy nemzet szíven fekszik. E czim alatt: „Windsor és Tuillériák” az angol lapok még eddig hallatlan eseményt említenek, mely új év nap-ján fogott megtörténni. A királyi asztalok mind két he-lyen ugyanazon marha husából láttatnak el, mely az utolsó Smithfieldkiállásnál az első díjt nyeré. Azon da-rab, mely postán Párisba küldetett, 250 fontot nyom.

Manchesterben Sir Henry Pottinger tiszteleté-re — „Katona s diplomat”, mint azt a „M. Post.” nevezi — nagy lakoma adatott. Mintegy 220 vendég vón részt benne. Az elnököl városi mayor sokat beszelt azon szá-mos nyereségről, mely a Chinávali béke- s kereskedési szerződés által a britt kézművekre hárul. A chinai birodalom szerinte 340 millió acre (angol mérték) és 350 millió népséggel bír. Angliának alig van 27 millió lakosa: men-nyi köszönettel tartozik tehát Pottingernek, ki 350 millió fogyasztót szerze! Joggal kiálta fel minapában egy manchesteri gyárnok: „s ha valamennyi angol gyár éjjel nappal dolgoznék, még sem lenne képes valamennyi chinait éji sapskával és harisnyával ellátni.” A „Times” e lakomához egy hosszú vezércikket kapcsol, melyben mind Pottinger érdemét, mind az ügy fontosságát elis-merve, el nem hallgathatja, hogy a britt nagy világpoli-tikának is megvan tözszerkedő prozai oldala. „A régiek — mond e lap — diadaluk nagyságát a foglyok ezreitől mérek, kik a győzelmes kocsiját követék, a napok szá-mától, melyek megkivántattak a győzelmi zásznányok-nak a szent utcán át a capitolbai szállítására, a marta-lekká tett aranygyűrűk mérőjítől s hasonló csekély de festői jelentőségektől. Mi ellenben győzelmünket rőffel mérjük s éji sapskák s harisnyák szerint, melyek a meg-győzöttteknek szükségesek. Mi kardjainkat borostyán helyett nyomott szövetekkel övedzük. Ez a valóság, a meztelen valóság! Igaz, jobb ellenségünket ruházni, mint

azokat lemészárolni, vagy mint gladiatorokat az amphitheatrumban egymásra uszítani. Azonban van ennél még egy becsesebb nyereség t. i. a megmérhetlen birodalomban az evangéliumot és a keresztényi erkölcsöket kiterjeszthetni.

TÁRSULATOK ÉS INTÉZETEK.

Titoknoki előterjesztés a m. academia 1743/4 munkálatiról. (Vége.)

A természettudományi osztályban Balogh Pál a tufnai esontbarlangokról értekezett, s azok eredetére nézve azon véleményt állította fel, miszerint azok képzésében nem víz, hanem tűz volt a legfőbb tényező. Ezen előadás főbb része is lesz ismételve ma s némelly a barlangokban találtatott esont-maradványok bemutatva.

Gyász- és emlékbeszédek elhunyt tagok felett Balásházy, Bitnicz, b. Eötvös, Schedel, Székács és Szilasy készítettek.

Része a dolgozatoknak a Tudománytárban jelent meg, része az Ekvönyvekben fog, melyeknek VI. kötete sajtó alatt van.

Külön nyomtatás végett két kézirat küldetett be, melyeknek sorsa még függőben van. A Tudománytár részére beérkeztek közül 4 mellőztetett, 12 elfogadtatott. —

E lefolyt évben academiái költségen megjelentek:

1. Tudománytár, XII. füzet.
2. M. academiái Értesítő, IV. év, 4. szám.
3. Természettudományi Pályamunkák, III. kötet.
4. Mathematicai Pályamunkák, I. kötet.
5. Névkönyv 1844re.

Az academia által díjazva, tehát teher nélkül, átadtak az academiái könyvtárának kiadás végett, s meg is jelentek:

6. Első oktatásra szolgáló kézikönyv, Edvi Illés Páltól. II. III. kötet, harmadik kiadás.
- Ebből külön lenyomatva:
7. Népszerű Számvetés.
8. Népszerű Gazdaságtan.
9. Népszerű Természet- és Egészségtan.
10. Népszerű Földleírás.
11. Népszerű Nyelvtan.

Továbbá:

12. Törvénytudományi Pályamunkák, II. kötet.
- 13—15. Eredeti játékszin: XI. harmadik kiadás. XII. XIII. köt.
16. Verbóczyi hármastörvénykönyve.
17. Philosophiai Pályamunkák, II. kötet.
18. Sebészesség, Chelinstól. IV. kötet.

E helyt jelentenem kell, hogy miután a megcsökentett könyvkelet már 1842ben az igazgatóságot a Tudománytár kivételével minden nyomtatásaink felfüggesztésére, mult évben pedig egy párt kivéve, melyeknek nyomtatása bevégezteni rendeltetett, magányos kiadónak átadására birta: ez évben egyedül az Ekvönyvek s az Értesítő hagyatnak folyamatosan a Tudománytár is, minthogy olvasói csekély számánál fogva megfelelő szellemi hatást sem gyakorolhat, miután az academia rajta több mint tizenhárom ezer pengő forint vesztett, e folyó évvel berekesztetik.

Igyekezett az academia, rendszabásai értelmében, jutalmak által is élesíteni az írói szorgalmat és lelkeséget. A részletek külön jelentésekben fognak előterjesztetni.

Egyébiránt a jutalmak dolgában jövőre a következő módosítás találtatott hasznosnak. Az osztályi kérdések ezentúl valamivel szűkebb körűek lesznek: évenként négy fog kitűzteni, s mindegyik jutalma ötven aranyban állítatott meg. A rendkívüli dramai jutalom, mely a színpad megerősültével jelentéességét színtegy, mint szükségességét elvesztette, meg lön szüntetve.

Az utazások czíme alatt említenem kell Taubner Károly lt. és bécsi prof. Wenzel Gusztáv ur buzgó igyekezeit, kik Olasz- és Dalmátországekban utazván, az academia megbízatából az ottani könyv- és levéltárakat, hazánk történeti tekintetéből, gondosan megsejleltették, és nem sikertelen fáradozásaikról tudósítást is tettek, kik a régi ádriai tartományokban magyar felsőségeknek történetjára szolgálnak.

Továbbá Reguly Antal Sz. Pétervárából m. évi nov. ben indult ki a társaság segedelmével, melyhez pártfogó ő főnsége közbenjárása által legjobb királyunk is ezer pengő frttal járult; a miért itt hálával említem a felség nevé! Reguly Moszkón és Kazánon keresztül egyenesen az Uralnak tartá, ott név szerint Blagodatában tavali dec. 15. megérkezett, a telet a vogul nép és nyelv, valamint geographiai elterjedések, hely és személynevek, vallások és erkölcsök tanulásával töltötte.

Csődök.

41.180. Sopron vármegye törvényszéke jelentése szerint gróf Festetics Albert Károly hitelezői csődületének határnapja 1845 évi jan. 27. kére tüzetvén ki, s tömeggondnokká Pallo Endre, perügylőnek pedig Szarka Károly hités ügyvéd nevezetvén; ugyan ez kihirdetetik. Költ Sz. András hó 12. 1844.

41.610. Pest városa tanácsának jelentése szerint Geitner József hitelezői csődületének határnapja 1845. évi jan. 13. kára tüzetvén ki, és tömeggondnokká Hengelmüller Mihály, perügylővé pedig Szájbély Frigyes hités ügyvéd nevezetvén; ugyan ez közhírré tétetik. Költ Sz. András hó 21. 1844.

Borsod vármegye jelentése szerint Miskolcz mezővárosa tanácsa ottani lakos Povoosky János ellen csődületet határozván, az illető hitelezők megjelenésére 1845 évi febr. 11. határnapul tüzetvén ki, s ideigleni

minthogy e faj az, mely eddig legrokonabbnak tartott a magyarokkal, és az iránt csakugyan meggyőződést szerze magának, hogy e föld, hol ők jelenleg laknak, nem eredeti honuk hanem hogy délnyugatról, és pedig a baskirok földéről vándoroltak fel, mely fajjal egykor, mielőtt t. i. ez elzáródott, egy népet tett. Fáradozásainak eredményei lettek egy őt ezer vogul szóból álló szónár, harmincz iv népdal, három abrosz a vogul földekről, melyeken nemesak minden vogul falu söt kunyhó, hanem még szent halmaik is bejegyzévek, melyeknél áldozni szoktak, fejminták, miket előkről vett a physiologiai jellem kitanulására stb. Feltétele volt minden a kérdés fölvilágosítására szolgáló anyagokat gyűjteni, s aztán feldolgozni azokat. Ezért ő még leveleiben is még nem állt, hanem folyvást keres, gyűjt és hasonlít. Az utolsó híreket derek társunktól júliusban vettük: ő akkor dél felé folytatta vándorlását. A magyarok istene védje távol ridég utain!

Más irányban ment ki Jerney János r. tag azon academiái alppítvány költségén, melyet több évek előtt maga tett. O Moldván és Bessarabián által először is Odesszának tartott. Az említett két tartományban ő nemzetünk régi nyomait, a derek esángo népen kívül, helynevekben és künhalmokban találta fel. Az odesszai múzeumban látta az első köszobrot, millyek a Fekete tenger éjszaki partjain levő számos sírdombokon találtattak, s melyet ő rögtön magyarnak ismert. Összejárta tehát a Dneper és Don közötti földeket, miket ő Constantinus Porph. Lebediásának tart, mind a számos, e névhez szító helynevek mind a folyók után, mik közt a Sinbul, szerinte, világosan a Constantinus Chyngulusát tükrözteti vissza. A puszták köszobraira nézve, miután számtalanokat látott, megerősödött abban, hogy azokat typosok és viseletök után, őseinktől elmaradt emlékeknek kell tartani. Két illy szobrot küldött is, mik itt a régiségek barátjai kedvéért, néhány rajzaival együtt, láthatók: egyikének első része derekason állott ellent talán ezer évig, vagy azontal, az idők viszontagságainak, a másik nem, de becses ez is, mert némelly formák rajta mégis kivehetők, egyezvén a másikkal, bizonyítani látszanak, hogy e két fő legalább valamely, a kaukazi fajhoz tartozó népé lehetett, ámbár a külföldi utazóknál már mintegy szokássá vált, azokat mongol fajnak tulajdonítani, Pallas hajlandó azokat hunn emlékeknek tartani, de, mint tudjuk, ő Schläzer után a hunokat is mongol fajnak állítja. Az acad. küldöttség, mely Jerney tudósításai véleményezésére volt megbízva, támaszkodva azon egyetlen egy régi s egykorú tudósításra, melyet Rubruquis XIII. századi utazó hagyott ránk, kun maradványoknak nyilatkozta, millyek a XIII. század elejéig készültek, de természetesen az ő előkorra visszaszolgálnak. Egyébiránt az academia nem kívánja e véleményt végkép magáévá tenni, míg Jerney Jánosnak e tárgyiról értekezéséből indítókainak egész összegét nem látja. Annyi azonban most is bizonyosnak látszik, hogy e sírszobrok vagy kőbábok, mint azon földek mostani népei hűjűk, magyar népségtől származnak, s kérdés támad: vajjon sziklák, s nem inkább illy kőbábok értetnek-e a lapides szó alatt, melyek előtt a pogány magyarok még sz. László királyunk idejében is áldoztak, de melyek az erőszakos térítők által feldulattak. Reguly szerint legalább a vogulok is mind maig illy halmaik körül teszik áldozataikat. Örömmel mulathatunk e bár durva, de semmi idegen befolyást nem mutató faragványok előtt, mik gyarlóságuk mellett is tanúságot látszanak tenni egy régi miveltésről, mely ez ország nem annyira megvétele — mint megtartásában mutatta hatalmát, s melynek egy kétségbe vehetetlen élő emléke maga a magyar nyelv, s így e részben örvendhetünk utazó társunk sikereinek, míg Reguly által — ha őt isten csakugyan megtartotta, mert fél éve, hogy tőle semmi hír — a magas előkorban éjszak felé tolatott, annyi századokon át elváltozott, de rokonságuk nyomait nyelveikben még fentartott rokonaink kérdésére az ohajtott felvilágosítást méltán várhatjuk.

Külső viszonyainkról említhetem, hogy ez idén a bajor, eseh és porosz kir. akademiák és társaságoktól vettük a barátságos megemlékezés újabb jeleit.

A személyzetet illetőleg, a társaság ez évben érzékeny veszteségeket szenvedett, levén halottai közt, kik előkelő díszre szolgáltak, mások kiktől folyton közremunkálást várhatott. Névszerint tiszteleti tagjai közül Kisfaludy Sándort és b. Mednyánszky Alajost gyászolja, kiknek elseje a magyar lyrai költészet hőse, emez a m. történetek farsadhatlan buvára; levelező tagjai sorából Hegedűs Sámuel, Tessedik Ferenczet, Gégő Eleket és Filinger Leopoldot.

tömeggondnokká Szűcs Sámuel, perügylővé pedig Csabay József hités ügyvédek nevezvén; ugyan ez kihirdetetik. Költ Mindszenthó 29. 1844.

42.233. Tolna vármegye törvényszéke jelenté, hogy Bach Jakab vagyon bukott sexardi festőmester hitelezői csődületére 1845 évi jan. 21. kére tüzetvén s ideigleni tömeggondnoknak Domsich Lajos hités ügyvéd, perügylőnek pedig Tóth István tisz. alügysz nevezetvén; ugyan ez kihirdetetik. Költ Sz. András hó 19. 1844.

45.104. Győr városa tanácsának jelentése szerint Kozo Mihály özvegye született Szikora Anna hitelezői csődületének határnapja 1845 évi jan. 9. kére tüzetvén ki, és tömeggondnokká Szakács Mihály és Csáby József tanácsnokok, perügylővé pedig Gulik János tisz. főügyvéd nevezetvén. Karácsony hó 10. 1844.

43.599. Borsod vármegye alispánja jelentése szerint, Miskolcz városa tanácsa ottani lakos néhai Fleischer Fábán özvegye ellen csődületet határozván, az illető hitelezők megjelenésére 1845. évi jan. 17. kére határnapul tüzte ki, ideigleni tömeggondnokká Kraudy Lászlót, perügylővé pedig Csabay József mezővárosi tiszti ügyész nevezvén. Sz. András hó 26. dikan 1844.

Választások által a következő hazafiakat vonta be az acad. vagy előmozdítás által csatlotta szorosban magához:

Tiszteletiekké: gr. Kemény József, eddig lev. tagot, ki magy. történeti források csüggedhetlen kutatása, gyűjtése és kiadása által historiai irodalmunkban nevezetessé lett; — Pyrker László egri érseket, ki legújabb országos ajánlata által kötelezte le a hazafiakat; — gr. Teleki László eddig lev. tagot, ki a drámában fényes reményeket gerjesztett.

Levelező tagokká: Csécsi Imre debreczeni professor, a természettudományokban bizonyított jártasságaért; Fest Vilmos építőkormányi mérnököt, egy másod s egy koszorított mathematicai pályamunkájában bizonyított jeles ismereteiért; Horváth Lászlót, egy magyar folyóirat kiadóját; Korponai János főhadnagyot, egy hadi-földirat szerzőjét, a hadtudományi szak részére; Mészáros Lázár alezredest, mint a magy. ügy erélyes pártfogóját Lombardországban; Nagy Martont tatabányai gymnasium-igazgatót, több ifjusági iratnak szerzőjét, és végre Purgstaller József váci lyceumi tanítót, legújabbban egy jeles philosophiai kézikönyv dícsértét nyert íróját.

Végül örömmel és hálával nevezem Károly es. k. főherceget, ki a magyar tudós társaság részére tíz ezer pengő forint alapítván, annak kamatait f. évi martiustól megindíttatni rendelte.

Takarékpénztár. A Pestmegye pártfogása alatt álló hazai első takarékpénztár-egyesületnek folyó hó 19. kén reggeli 9 órakor a pártfogó tettes megye nagy teremben tartandó közgyűlésére a t. cz. részvényesek ismételve meghívattak olly kéressel, hogy a mennyire lehet a választmány tagjaira adandó szavazatukat már elkészítve írásban elhozni méltóztatassanak. Költ Pesten jan. 5. kén 1845. Szalay József m. k. int. jegyzője.

Iparegyesület. Van szerencsénk, — szerencsénk, minőt, része esvén belőle, áldásul tekint az alattvaló mindenha, értesíteni a t. közönséget azon fejlődési kegyről, mellyben dicsően uralkodó királyunk ő folsége egyesületünket legkegyelmesebben részesíteni méltóztatott, és mellyre nézve kedves kötelességünknek ismerjük, őszinte bizodalommal híni fel minden hazafit, hogy osztakozzék mind örömmünkben, mellyet az atyáskodó kegyelem fakaszt, mind hálánkban, mellyet ununknak ezennel nyilván is leróni sietünk. — Midőn előkészületeket kezdünk az iránt, hogy a lezékéhez, miket egyesületünknek hasznos ismereteket terjesztő hivatásához képest, a természet-, erő-, vegy-, szám- és mértanból, nemkülönbön a betűvetésből egyesületi teremünkben, és saját előadók által megindítottunk, a természetleírásból is oktatást csatlathassunk, s midőn átláttuk, hogy e tudományt természeti gyűjtemények nélkül népszerűsíteni nem lehet, bátorságot vettünk magunknak az alsó magyarorsz. kamarai grófsághoz is folyamodni, kérve, sziveskednék egyesületünk számára a kir. bányá-hivataloknál egy tökéletes ásvány-gyűjtemény rendszereztetni. — Miután második iparműkiállításunk legfőbb díszreit épen azon kiállításnyokból kölesönözte, miket a tisztelt grófság ő felségének legkegyelmeseb meghagyására a bányá-ipar köréből beküldött, reményünk volt, hogy egyesületünk ásvány-gyűjteménye is megnyerendi tőle szükséges kincseit. S reményünk teljesült. — Az annyiszor tisztelt hivatal folyamodásunkat ő folsége elibe terjeszté, s onnan azon legkegyelmeseb utasítást nyerte, miszerint minden a kir. bányák köréből kapható ásványokból, sőt a kir. hámorokból vehető huta-czikelyekből is példányok szolgáltatassanak ki egyesületünk számára ingyen. A kir. akarat hazafit szivesseggel fogatosítottat, s ásvány-gyűjteményünk gazdag és gyönyörű czikkekkel gyarapodott olly annyira, miszerint nem sokára tehetségünkben leszen a gyűjtemény rendezése után, előadásokat is indítani meg legalább az ásványországból. Fejedelmünknek ebéli kegyelme annál forróbb hálára gyulasztván keblünket, minél szölobb tanúsága ez adomány azon atyáskodó jó indulatnak mellyel ő folsége egyesületünket már ismételen szerencsésíteni méltóztatott: őszinte hódolattal s azon erős meggyőződéssel jelentjük ki buzgó köszönetünket, hogy e hála-szönek minden magyarunk keblében, szerte az országban vissza fog hangzani. Az igazgató választmány meghagyásából dec. 26. 1844. Csánády jegyző.

Lipthay Sándor vezetése mellett szerkeszti Illucz Oláh János.

bián özvegye ellen csődületet határozván, az illető hitelezők megjelenésére 1845. évi jan. 17. kére határnapul tüzte ki, ideigleni tömeggondnokká Kraudy Lászlót, perügylővé pedig Csabay József mezővárosi tiszti ügyész nevezvén. Sz. András hó 26. dikan 1844.

Csödper-megszüntetés.

44.357. Nagy-Bánya csödtörvényszékének jelentése szerint, 24.337 sz. alatt jun. 26. ról költ körlevelé folytatban helybeli Melozin János mészáros ellen rendelt csödper bírólág megszüntetettnek nyilatkoztatik. Karácsony hó 3. 1844.

Eszterházy-sors megsemmisítése.

44.119. Kern testvérek, nagykereskedők Pest városa tanácsához folyamodtak, miszerint az elveszett 18.986 sz. Eszterházy sorsot megsemmisítettnek nyilvánítsa, mi ezennel megsemmisítettnek nyilvánítatik. Karácsony hó 3. 1844.